

İK V DEĞERLENDİRME NOTU

GÖZLER BREXİT'İN GIDA TİCARETİNDEKİ
ETKİSİNDE: ODADAKİ FİL Mİ,
YENİ BİR FIRSAT MI?

SELVİ EREN
İK V Uzman Yardımcısı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

Gözler Brexit'in Gıda Ticaretindeki Etkisinde:

Odadaki Fil mi, Yeni Bir Fırsat mı?

Selvi EREN

İKv Uzman Yardımcısı

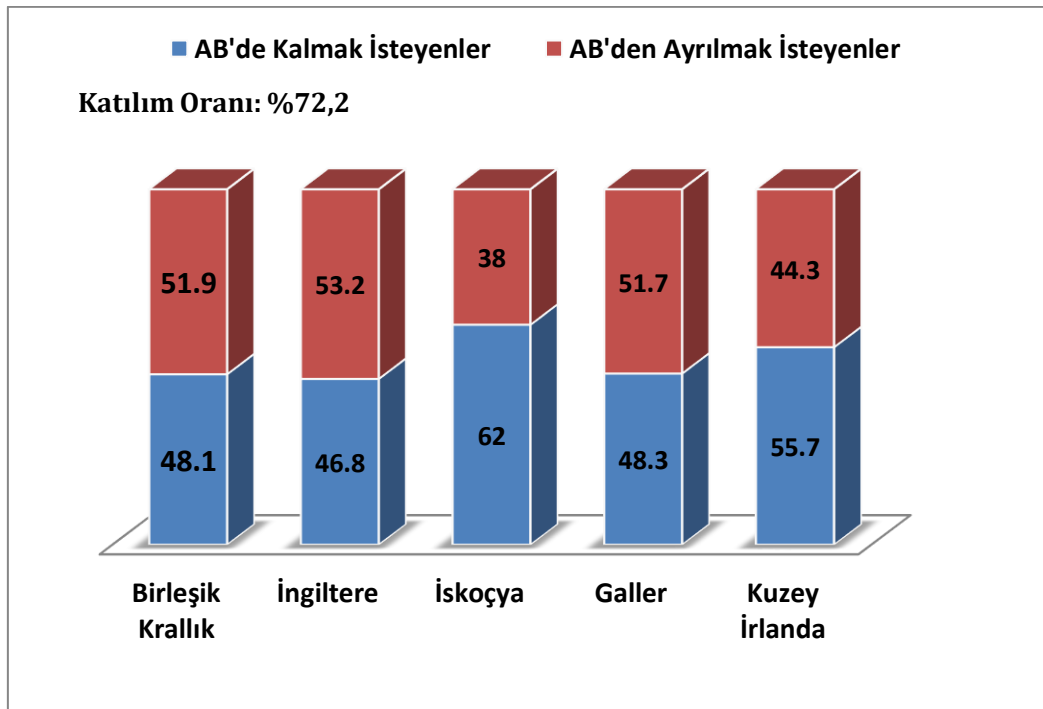
Genel Değerlendirmeler

- Neredeyse sona gelinen Brexit tartışmalarının gidişatı, Brexit'ten vazgeçmeyen ve ayrılma tarihini ertelemek istemeyen May hükümetinin 29 Mart 2019 tarihine kadar bir Ayrılma Anlaşması'nda mutabık kalınma hedefini ortaya koyuyor.
- AB'nin yeniden masaya oturmak istememesi durumunda 29 Ocak 2019 tarihindeki oylamada kazandığı Avam Kamarası'nın desteğini yeniden kaybetme riski taşıyan Theresa May'in uğraşları anlaşmasız bir Brexit gerçekleşmesini engellemede başarı olamayabilir.
- "AB'den ayrılıp özgürlüğünü kazanma" hedefine odaklanan May hükümeti, Brexit'in AB ile iç içe geçmiş sektörlerle olumsuz etkisi üzerinde durmasa da anlaşmasız Brexit tehdidi sektör liderlerini harekete geçirdi.
- 27 Ocak 2019 tarihinde Birleşik Krallık'ın dev market zincirlerinin yöneticileri hükümete bir mektup yazarak anlaşmasız Brexit'in gıda fiyatlarını yükselteceğini ve sebze-meyve talebini karşılamada büyük sıkıntılar yaşanacağını vurguladı.
- Birleşik Krallık'ın sebze ve meyve başta olmak üzere gıda ürünlerinde AB'ye bağımlı olması nedeniyle uzmanların iyi planlanmamış bir Brexit'in gıda güvenliğini tehlikeye atabileceği uyarıları uzun bir süre dikkate alınmadı.
- Birleşik Krallık Yiyecek ve İçecek Federasyonu anlaşma yapılmadan AB'den ayrılmayı gıda sektörü için bir "felaket" olarak tanımlarken; *GlobalData* analistleri, anlaşmasız Brexit durumunda gıda enflasyonunun %2,4'den %5,1 seviyesine yükseleceğini belirtiyor.
- Tüm bu gelişmeler paralelinde İngiliz Ticaret Odası, anlaşmasız Brexit olasılığına karşı şemsiyesi altındaki tüm firmaların acil durum planları hazırladığını açıkladı.

23 Haziran 2016 tarihindeki referandumdan çıkan %51,9 oy oranının ardından AB'den ayrılmaya karar veren Birleşik Krallık'a Lizbon Antlaşması'nın 50'nci Maddesi'nde tanınan süre dolmak üzere. 29 Mart 2019 tarihine iki aydan az bir süre kalmışken Brexit'in geleceği hakkındaki senaryolar benzer olasılıklar etrafında dönüyor. Bu konuda yaşanan en dikkat çekici gelişme Avrupa Birliği Adalet Divanı'ndan geldi ve 10 Aralık 2018 tarihli kararıyla Birleşik Krallık'ın Brexit sürecini tek taraflı olarak iptal edebileceğine hükmettiğini açıkladı. Her ne kadar 2016 yılındaki referandumun ne kadar demokratik ve meşru olduğuna dair çok kapsamlı tartışmalar¹ gündemdeki popülerliğini hiç kaybetmese de "Birleşik Krallık vatandaşlarının isteği" üzerine hareket etmeye kararlı May hükümeti, AB'den ayrılma konusunda geri adım atmıyor.

May hükümeti, Birleşik Krallık Avam Kamarası ve AB27 üçgeninde sıkışıp kalan Brexit müzakerelerinin adım adım anlaşmasız bir ayrılığa doğru ilerlemesi, korkutucu ekonomik senaryoların gerçekleşeceğine dair sinyal veriyor. Tüm sektörlerin Brexit'in yıkıcı etkilerinden olabildiğince korunmak için hızla önlemler aldığı bir konjonktürde son uyarı da gıda sektöründen geldi. Perakende sektörü devleri *Sainsbury's, Asda, M&S, Co-op* ve *Waitrose* 27 Ocak 2019 tarihinde hükümete hitaben yazdıkları mektupta anlaşmasız Brexit'in gerçekleşmesi halinde gıda fiyatlarının artacağı ve taze meyve-sebze arzında sıkıntılar yaşanacağı konusunda uyarıda bulundu.²

Şekil 1: 23 Haziran 2016 Brexit Referandumu Sonuçları

Kaynak: Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığı

Net gıda ithalatçısı Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma konusundaki müzakerelerde birincil planda olması gereken gıda ticareti, tam aksine Brexit sürecindeki odadaki fillerden biri oldu. Nitekim Brexit sürecinde kritik öneme sahip olmasına rağmen

¹ <http://www.gmfus.org/blog/2019/01/17/what-brexit-shambles-says-about-state-british-democracy> Erişim Tarihi: 18.01.2019

² <https://www.theguardian.com/business/2019/jan/28/no-deal-brexit-price-rises-retailers-sainsburys-asda-ms-coop> Erişim Tarihi: 28.01.2019

üzerinde durulmayan ve sonradan fark edildiğinde çözümün ancak ince elenip sık dokunarak elde edilebileceğinin görüldüğü birçok durum mevcut. Ancak bu farkındalıkların 29 Mart 2017’de başlatılan 50’nci Madde sürecinde tanınan 2 yıllık dönemin son aylarında gerçekleşmiş olması Brexit sonrası dönem hakkında iç açıcı bir gelecek sunmuyor.

Bu anlamda odadaki fillerden biri hiç şüphesiz ki Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyeti arasındaki sınır konusu. İrlanda Cumhuriyeti ve Kuzey İrlanda arasında barışı sağlayan ve sınır kontrollerini kaldıran Hayırlı Cuma Anlaşması sayesinde elde edilenleri ortadan kaldırma riski barındıran Brexit müzakerelerindeki söz konusu tehlike, AB’nin bu konuyu kırmızı çizgisi olarak benimsemesiyle bertaraf edilmiş gibi görünüyor. En azından şimdilik.

Oldukça uzun bir süre boyunca görmezden gelinen ve Anlaşmasız Brexit ihtimalinin artması sebebiyle bir anda kendini fark ettiren bir diğer konu ise gıda ticaretinin geleceği. Her ne kadar üreticiler ve sektör paydaşları Birleşik Krallık’ın AB’den ayrılmasının tarım ve gıda ürünleri ticaretinde yaratacağı olumsuz etkilere defalarca dikkat çekse de müzakere sürecindeki temel konuların başında tarım ve gıda sektörünün geleceği yer almadı. Bunun en somut kanıtlarından birisi de 25 Kasım 2018 tarihinde AB27 ile May hükümetinin uzlaştığı 585 sayfalık AB’den Ayrılma Anlaşması’nın sadece 7 sayfasında ticaret ilişkilerinden bahsedilmesi. Ticaretin büyük bir bölümünün geçiş döneminde şekilleneceği anlamına gelen bu durum, Anlaşmasız Brexit’ten daha iyi bir seçenek olsa da sektörlerin geleceğine dair derin belirsizlikleri giderme konusunda başarılı değil. Bu anlamda Birleşik Krallık Yiyecek ve İçecek Federasyonu anlaşma yapmadan AB’den ayrılmayı gıda sektörü için bir “felaket” olarak tanımlarken; devam eden belirsizliklerin ileriye dönük yatırım ve plan yapmayı engellediğinin altını çiziyor.³

AB’nin İkinci Büyük Ekonomisi Gıda Krizlerine Doğru İlerliyor

AB’den ayrılmak, Birleşik Krallık’ın üye olduğu 1973 yılından bu yana tüm bu alt başlıkları AB Ortak Tarım Politikası altında düzenlenen tarım ve gıda politikalarının bundan sonra kendi ulusal düzlemde belirlenmesi anlamına gelecek. Bir yönüyle devlet profiline ve farklı bölgelerin ihtiyaçlarına daha uyumlu politikalar uygulayabileceği için bir fırsat olarak görülen Brexit’in yarattığı en büyük risk sektörün fazlasıyla AB odaklı olmasından kaynaklanıyor. Aynı şekilde OTP’nin birinci sütununu ve bütçenin büyük kısmını oluşturan (%72) doğrudan ödemeler, devlet desteğinin temelini oluşturduğu için OTP’den çıkıldığı anda yerine nasıl bir destek ve teşvik mekanizmasının geleceği de büyük bir soru işareti.

Aslında anlaşmasız Brexit senaryosunda yani DTÖ kurallarının devreye girdiği durumda (tarife dışı engellerin olduğu veya olmadığı) Birleşik Krallık gıda ve tarım ürünleri katma değerini %2,1 oranında artırabilme ihtimali nedeniyle iç üretimin ve AB dışındaki ülkelerle yapılan ticaretin de artacağı belirtiliyor. Bu bağlamda artan fiyatlar ve ticaret engellerinin sonucunda AB27 ithalatının yerine iç üretimi ve üçüncü ülke ticaretini koyacak olan Birleşik Krallık’ın, coğrafi profiline ve bölgesel ihtiyaçlarına daha uyumlu bir tarım politikası geliştirecek olması sebebiyle ülkenin elinde yeni bir fırsat olacağı da ifade ediliyor.

³ <https://www.theguardian.com/business/2019/jan/28/no-deal-brexite-price-rises-retailers-sainsburys-asda-ms-coop> Erişim Tarihi: 28.01.2019

25 Kasım 2018 tarihinde AB27'nin onayladığı ve “onaylayabileceği tek anlaşma” olduğunu vurguladığı Ayrılma Anlaşması, 15 Ocak 2019 tarihinde Birleşik Krallık Avam Kamarası'nda 202 lehte oya karşı 432 aleyhte oyla reddedildi. Birleşik Krallık siyaset tarihinde mevcut hükümetin aldığı en büyük yenilgi olmaya hak kazanan bu durumu toparlamak için 29 Ocak gününe kadar zamanı olan Theresa May, yeni bir anlaşma yapılacağını söyleyerek Avam Kamarası'nın desteğini aldı ve ne kadar süreceği belli olmasa da iç politikadaki fikir birliğini sağladı. Bu güncel gelişmenin tek olumlu getirisi Anlaşmasız Brexit ihtimalinin azalması olurken; AB'nin yeni bir anlaşma hazırlamaya yanaşmayan tavrıyla her şeyin başa dönecek olması tehditlerin devam ettiğini gösteriyor. Bu belirsizliklerin devamı, sektör analizlerinin yüksek yanılma payına sahip olmasına yol açarken; önlem alma kapasitesini sınırlandıran bir etki yaratıyor.

Tarım ve gıda ürünleri AB27 ile Birleşik Krallık arasındaki ticaretin %11'ini oluşturuyor. AB27 lehine olan ticaret dengesi verilerine göre 27 AB üyesi toplamda 47 milyar dolarlık ihracata karşın 18 milyar dolarlık ithalat yapıyor.⁴ Birleşik Krallık, gıda talebinin %30'unu AB ülkelerinden karşılıyor; ancak bu oran gıda kalemlerine göre değişebiliyor. Örneğin Birleşik Krallık'ın meyve ithalatının %41'i AB'den gerçekleşirken; bu oran sebzelerde %76'yı buluyor.⁵ Brexit'in en önemli sonuçlarından birisinin ticaret sapması olacağını vurgulayan analizler, bu anlamda hangi üçüncü ülkelerin hangi kalemlerde ön plana çıkabileceği konusuna odaklanıyor. Ancak bu konudaki belirsizliklerin ve değişenlerin fazla olması sebebiyle Birleşik Krallık'ın üçüncü ülkelerle geliştireceği yeni ticari ilişkiler konusunda oldukça sınırlı sayıda çalışma ve projeksiyon mevcut. Öte yandan senaryolar ve modellemeler çeşitlilik gösterse de tüm çalışmalar, Brexit'te Birleşik Krallık'ın AB27'ye kıyasla daha fazla kayıplar yaşayacağı konusunda hemfikir.

Şekil 2: Birleşik Krallık'ta Tüketilen Gıdaların Menşei⁶

⁴ Bellora, C., Emlinger, C., Fouré, J. ve Guimbard, H. 2017. “Research for AGRI Committee, EU – UK agricultural trade: state of play and possible impacts of Brexit”, European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels

⁵ <https://gro-intelligence.com/insights/brexit-reveals-uk-dependence-on-eu-fruit> Erişim Tarihi: 30.01.2019

⁶ <https://www.gov.uk/government/publications/food-statistics-pocketbook-2017/food-statistics-in-your-pocket-2017-global-and-uk-supply> Erişim Tarihi: 29.01.2019

Ek olarak Gümrük Birliği'nde yer almayacak bir Birleşik Krallık menşei kurallarının geçerli olacağı bir ticaret ortaya koyacak ki bu durum Birleşik Krallık'ın AB27'ye yaptığı ihracatta ek ücretler ödemesine neden olacak. Özellikle de ek ara malları üçüncü ülkelerden ihraç edilen Birleşik Krallık tarım ve gıda sektörü, AB pazarıyla iç içe yapısı dolayısıyla kısa ve orta vadede mevcut ticari ilişkileri koruma eğilimi göstereceği için bu durum, ticareti daha maliyetli hale getirecek. Bu yönüyle tarım ve gıda sektörünün ekonomiye olan katkısı (yıllık 28,2 milyar sterlin, yaklaşık 32 milyar avro) otomotiv ve havacılık sektörlerinin toplamından daha fazla olan Birleşik Krallık⁷, AB'den ayrılma planlarında sektörün geleceğini şu ankinden çok daha büyük bir titizlikle ele almalı.

Ekim 2017'de yayımlanan AP İç İşleri Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı bir çalışma,⁸ Brexit'in yürürlüğe girmesiyle birlikte en çok kayırlan ülke prensibinin ve daha sıkı tarife dışı tedbirlerin devreye gireceğini öngörüyor. Bu bağlamda Brexit'ten en çok etkilenecek olan gıda sektörleri sırasıyla işlenmiş gıdalar, süt ürünleri ve et ürünleri olacak. Bu öngörünün sebebi ise; işlenmiş gıda ticaretinde net ihracatçı olan AB'nin Birleşik Krallık'a olan ana ihraç kaleminde de bu konumunu devam ettirmesi. 17 milyar dolarlık değeriyle AB'nin gıda ticaretinin %10'unu oluşturan bu kalem, aynı zamanda en fazla korunan alanlardan birisi olması sebebiyle önem taşıyor. Dördüncü sırada içecek ve tütün ürünleri; beşinci sırada ise meyve ve sebze sektörü Brexit'in etkileyeceği sektörler listesinde yerini alıyor.

Ancak bu durumun tüketici fiyatlarını yükseltecek olması, Birleşik Krallık tüketicilerinin Brexit'in etkilerini günlük hayatlarında belirgin ölçüde hissedeceğini gösteriyor.⁹ Öte yandan pozitif ticaret dengesi, ihracat payı ve koruma verilerini ele alarak Brexit'in AB27 üzerindeki etkilerini inceleyen AP İç Politika Genel Müdürlüğü, AB ihracatında ithalata nazaran daha fazla etki görüleceğini belirtti.¹⁰ Bu yönüyle Brexit'in, Birleşik Krallık'tan farklı olarak, AB27'deki tüketicilerden ziyade üreticiler üzerinde olumsuz etkiye sahip olması bekleniyor.

22 Ekim 2018 tarihinde *Oxford Martin School* tarafından yayımlanan bir araştırma, Brexit'in Birleşik Krallık tarım ve gıda güvenliğinde nasıl sorunlara yol açabileceği konusunda çarpıcı analizler ortaya koydu.¹¹ 2027 yılına dair ithalat ve tarife projeksiyonları yapan çalışma hesaplanabilir genel denge kuramını tarım odağında kullanarak ticaretteki maliyet değişimlerinin Birleşik Krallık'taki tarımsal ticaret, üretim ve tüketimin nasıl etkileyeceğine dair öngörüler sunuyor. Buna göre Birleşik Krallık'ın gıda arzının ithalata bağımlı olacağı ve 2027 yılına gelindiğinde en yüksek net gıda ithalatı kalemini 5,9 milyar İngiliz Sterlini ile sebze, meyve ve bakliyatın oluşturacağı belirtildi. Söz konusu kalemdeki Brexit sonrası ithalatın yarısının AB27'den yapılacağını

⁷ <https://www.aftp.co.uk/news/lifelong-learning-key-successful-agrifood-sector> Erişim Tarihi: 29.01.2018

⁸ Bellora, C., Emlinger, C., Fouré, J. ve Guimbard, H. 2017. "Research for AGRI Committee, EU – UK agricultural trade: state of play and possible impacts of Brexit", European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels

⁹ Bellora, C., Emlinger, C., Fouré, J. ve Guimbard, H. 2017. "Research for AGRI Committee, EU – UK agricultural trade: state of play and possible impacts of Brexit", European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels, s. 36

¹⁰ Bellora, C., Emlinger, C., Fouré, J. ve Guimbard, H. 2017. "Research for AGRI Committee, EU – UK agricultural trade: state of play and possible impacts of Brexit", European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels, s. 20

¹¹ Springmann M., Freund F., 2018. "The impacts of Brexit on agricultural trade, food consumption, and diet-related mortality in the UK", *Oxford Martin School Working Paper*, https://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic/201810_Springmann_Freund_Brexit_WP.pdf

gösteren sonuçlar, Birleşik Krallık'ın bu kalemdeki kendine yeterliliğini üçte bir olarak hesapladı.

Ticaret maliyetlerindeki artışın tarımsal üretim ve ticaretle azımsanamaz etkileri olacağına dikkat çeken çalışma, Anlaşmasız Brexit durumunda ithalatta %64'e varan seviyede azalma olacağını öne sürüyor. İhracattaki azalma oranlarının %92'yi bulacağı söz konusu durumda ülkedeki gıda arz ve talep dengesini sağlamada ciddi zorluklar yaşanacağı iddia ediliyor.

Tablo 1: Anlaşmasız ve Anlaşmalı Brexit Senaryolarındaki İthalat ve İhracattaki Değişim Oranları¹²

Gıda Kalemi	İthalattaki Değişim (%)		İhracattaki Değişim (%)	
	Anlaşmasız	Anlaşmalı	Anlaşmasız	Anlaşmalı
Buğday	-29,3	+3,4	-83,7	-20,7
Diğer Tahıllar	-0,3	+0,9	-32,9	-5,8
Meyve ve Sebze	-8,2	-2,3	-47,1	-9,1
Bitkisel yağlar	-8,3	-4,3	-35,0	-14,3
Şeker	-39,4	-13,0	-56,0	-8,9
Sığır ve kuzu eti	-36,3	-3,8	-92,9	-19,2
Tavuk ve domuz eti	-63,6	-2,4	-83,8	-21,6
Süt Ürünleri	-65,9	-7,2	-83,4	-13,8

Yumuşak (anlaşmalı) ve Sert (anlaşmasız) Brexit senaryolarını kıyaslayan analiz, devam eden dışa bağımlılık ve ticaretteki artan maliyetlere bağlı yüksek tüketici fiyatlarının Birleşik Krallık vatandaşlarının daha az sebze ve meyve yemeye yönlendireceğini savunuyor. Sağlık harcamalarının 290 milyon ila 600 milyon İngiliz Sterlini artış göstereceğini ileri süren analiz, bu sonuçtan kaçınmak için AB27'nin yanı sıra üçüncü ülkelerle ticaret anlaşmaları imzalanmasını öneriyor. Üçüncü ülkelerle imzalanan serbest ticaret anlaşmalarının sağlık üzerindeki etkilerinin Sert Brexit senaryosunda %33; Yumuşak Brexit'te ise %61 oranında azalacağı vurgulanırken; açıkça Birleşik Krallık'ın üçüncü ülkeler aracılığıyla ithalat alternatifleri bulmadığı takdirde gıda güvenliği ve sağlık sorunları yaşayacağı ortaya koyuluyor.

¹² A.g.e. s.8

Tablo 2: Brexit Senaryolarına Göre Ticaretteki Değişim Projeksiyonları ¹³

Ürün Kalemi	Toplam Net İthalat (milyon GBP)	AB'den Toplam Net İthalat (milyon GBP)	Yeterlilik Seviyesi (%)	EKÜ*(%)	TDT(%) Sert Brexit	TDT(%) Yumuşak Brexit
Buğday	267	52	99	17	8	3
Diğer Tahıllar	176	38	90	19	8	3
Sebze, meyve ve bakliyatlar	5.856	2.950	34	11	8	3
Bitkisel Yağlar	1.362	538	96	7	8	3
Şeker	348	202	70	51	8	3
Süt Ürünleri	1.489	1.825	87	40	8	3

*EKÜ: En çok Kayırılan Ülke Prensibi

Türkiye-Birleşik Krallık Gıda Ticaretinin Geleceği

Brexit'in yarattığı ticaret sapmasından hem ihracat hem de ithalatında pay alacak olan Türkiye'nin tarım ve gıda sektörü özelinde nasıl bir senaryoyla karşı karşıya kalacağı da büyük bir soru işareti. AB üyelik süreci ve AB ile var olan Gümrük Birliği nedeniyle Birleşik Krallık'ın AB-27 ile geçiş dönemi sonrası kuracağı ilişkiden doğrudan etkilenecek olan Türkiye, ticaret sapmalarını avantajına kullanabilecek bir potansiyele sahip.

2018 yılı verilerine göre Türkiye'nin Birleşik Krallık'a olan ihracatı 9,6 milyar dolar olarak hesaplanırken; ithalat 6,6 milyar dolar düzeyinde seyrediyor.¹⁴ Brexit'in Türkiye gıda sektörü için ne anlama geldiği konusunda oldukça sınırlı sayıda çalışma olması, AB27 ile ilişkilerdeki belirsizliklerin devam ettiği bir süreçte Türkiye'ye olası etkiler konusunda kesin veriler sunmanın zorluğu sebebiyle anlaşılabilir. Öte yandan AB ile sanayi ürünleri ve işlenmiş gıda ürünlerinde Gümrük Birliği bulunan Türkiye'nin AB katılım müzakereleri ve Gümrük Birliği'nin modernizasyonu süreçlerinde ilerleme kaydedemediği güncel konjonktür, tarım politikalarındaki kronik yapısal sorunlarla birleşiyor. Bu kapsamda gıda ticaretinde oluşabilecek fırsatları kaçırma riski bulunan Türkiye, süreçlerin ilerleyen aşamalarına ciddi bir şekilde hazırlanmalı ve üretimdeki rekabet gücünü artırmalı. Bu süreçte aynı zamanda Gümrük Birliği'nin modernizasyonu tartışmalarında Türkiye'nin avantaj ve dezavantajlarını ortaya koyan etki analizlerinin yapılması kritik bir önem taşıyor.

Türkiye'nin ihracatında %6,1'lik payıyla ikinci sırada yer alan Birleşik Krallık önemli bir ticaret ortağı olarak Türk ekonomisinde rol oynuyor. 2018 TÜİK verilerine göre Birleşik

¹³ A.g.e. s.7

¹⁴ <https://www.ihkib.org.tr/fp-icerik/ia/d/2018/10/18/ingiltere-ulke-31255867-201810181150170737-A5B98.pdf> Erişim Tarihi: 01.02.2019

Krallık'a 11,1 milyar dolar değerinde ihracat gerçekleştiren Türkiye'nin ithalatı ise 7,45 milyar dolar olarak hesaplanıyor.¹⁵ Birleşik Krallık ile Türkiye'nin tarım ve gıda ürünleri ticaretindeki en büyük pay AB28 ile olduğu gibi sebze ve meyve kalemine ait.

Son 2 yılda Birleşik Krallık ticaretindeki payını artıran Türkiye, Brexit'in neden olacağı ticaret kayıplarını telafi etmek amacıyla Birleşik Krallık'ın ticari ve yatırım ilişkilerini artırmaya çabaladığı üçüncü ülkelerin başında geliyor. Dünyanın en büyük 13'üncü ekonomisi Türkiye, yüksek büyüme hızı ve coğrafi konumu sayesinde Brexit'in yaratacağı ticaret sapmasında öne çıkacak ülkelerin arasında yer alacak gibi görünüyor. Ancak Türkiye'nin Birleşik Krallık pazarındaki yeri henüz ilk 10'un içinde dahi yer almıyor. Yine de 2015 yılından bu yana 10 sıra yükselerek Birleşik Krallık'ın ihracat yaptığı ülkeler sıralamasında 12'nci konuma yerleşmesi umut vaat ediyor. Brexit'in yarattığı belirsizliklere rağmen Türkiye ile Birleşik Krallık arasındaki ticari ilişkilerdeki gelişmeler, tarafların bu konudaki isteğini de kanıtıyor.

Brexit sonrası Birleşik Krallık ile ticaretini artırma fırsatını elinde tutan Türkiye'nin en önemli ve stratejik ticaret ortağının AB27 olmaya devam edeceği unutulmamalı. Nitekim tarım ve gıda ticaretinde AB28, Türkiye ihracatında %40'luk payıyla en önemli ve birincil pazar olarak konumlanıyor. Bu durumun Birleşik Krallık Birlik üyeliğinden ayrıldıktan sonra da devam edecek olması sebebiyle Türkiye'nin AB pazarındaki rekabet gücünü artırma çalışmalarına hız kesmeden devam etmesi gerekiyor.

Sonuç

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasıyla birlikte artacak ticaret maliyetleri ve oluşacak ticaret sapmalarının yanı sıra Brexit sonrası dönemin belirsiz olması, ithalata bağımlı Birleşik Krallık'ın gıda güvenliğini tehlikeye atıyor. Nitekim yapılan projeksiyonlar artan ticaret maliyetlerinin akabinde teşvik edilecek olan iç üretimin kısa ve orta vadede Birleşik Krallık'ın gıda ithalatına olan ihtiyacını değiştirmeyeceğini öngörüyor. Özellikle sebze ve meyvelerdeki kendine yeterlilik seviyesinin %34'de kalacağını öngören veriler AB27 ile gıda ticaretinin devamlılığını sağlayan bir anlaşmanın en kısa zamanda yapılması gerekliliği üzerinde duruyor. Zira üçüncü ülkelerle kurulacak olan ticari ilişkilerin de AB27 ile yapılacak anlaşmaya bağlı olması sebebiyle, Birleşik Krallık'ta hem üretici hem de tüketiciyi derinden etkileyecek gıda krizlerinin önüne geçilmesi için çok hızlı hareket edilmesi gerekiyor.

Derin endişelerin hâkim olduğu sektörlerin başında yer alan gıda sektörünün yüksek sesli uyarılarına rağmen May hükümetinden tek açıklamanın "her şeyin kontrol altında" şeklinde olması sektörün geleceği hakkında detaylı bir plan yapılmadığı endişelerini daha da güçlendiriyor. Giderek sayıları artan uyarılar, AB'den ayrılmaya karar verildiği andan itibaren masaya yatırılması gereken; ancak tam tersine görmezden gelinerek odadaki fil olmaya mahkûm edilen gıda sektörünün fark edilmeye başlandığına dair sinyaller veriyor. 29 Mart'a iki aydan az bir süre kalmışken anlaşmasız Brexit ihtimaliyle daha da görünür kılınan gıda güvenliği sorunu dikkatli gözlerin panik olmasına neden oluyor. Ancak en büyük önceliği AB'den öngörülen tarihte ve mümkünse bir anlaşmayla ayrılmaya veren May hükümetinin gıda sektörünün geleceğine dair fark ettiği bir sorun yok. Oysa anlaşmalı veya anlaşmasız Brexit olasılıklarında gıda ticaretindeki olumsuz etkileri en aza indirmeye konusundaki tüm hazırlıkların tamamlanmış olması gereken bir dönemde AB ile yeniden görüşmeye hazırlanan May hükümeti, endişelerin fazlasıyla

¹⁵ TÜİK Dış Ticaret Verileri, 2018, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 Erişim Tarihi: 12.01.2019

yerinde olduğunu kanıtlıyor. Sona yaklaşmasına rağmen ticaretin geleceğine dair çok fazla belirsizlik barındıran Brexit süreci, Birleşik Krallık ve AB27'nin yanı sıra üçüncü ülkelerin de önlem planları yapmasını zorunlu kılıyor.